

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA RAQAMLI VOSITALARIDAN FOYDALANISH.

Nuritdinova Shahnoza Kamoliddin qizi

University of bussines and science oliy ta'lim muassasasi Maktabgacha-boshlang'ich ta'lim va sport faoliyati kafedra o'qituvchisi

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21928645>

Annotatsiya Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi maktabga tayyorlov guruhlarida multimedia vositalaridan foydalangan holda bolalarni savodxonlikka o'rgatishning afzalliklari haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Multimedia vositalari texnologiya, didaktik o'yinlar, kompyuter, kompyuter savodxonligi, ta'lim-tarbiya, tarbiyalanuvchi.

Аннотация. В статье рассматриваются преимущества обучения детей грамоте с использованием мультимедийных средств в подготовительных к школе группах дошкольных образовательных организаций.

Ключевые слова: Мультимедийные технологии, дидактические игры, компьютер, компьютерная грамотность, образование, ученик.

Abstract. This article discusses the advantages of teaching children literacy using multimedia tools in school preparatory groups in preschool educational organizations.

Keywords: Multimedia tools technology, didactic games, computer, computer literacy, education, pupil.

Hozirgi kunda barkamol avlodni tarbiyalash, yosh avlodning intellektual salohiyatini ro'yobga chiqarish, ularni har tomonlama rivojlangan shaxs etib voyaga yetkazish hozirgi kunning dolzarb masalalaridandir. Asosan maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarning yuksak bilim egalashida multimedia ta'limi ham muhim o'rinda turadi. Multimedia ta'limi orqali biz bolalarda milliy qadriyatlarni video rolik shaklida jonlantirishimiz ham mumkin. Ta'lim sohasida ham yangi axborot texnologiyalaridan keng foydalanish, an'anaviy o'qitish usullariga nisbatan samarali va yuqori natijalarga olib kelmoqda. Hozirda ta'lim tizimida zamonaviy axborot texnologiyalari, kompyuterlashtirish va kompyuter tarmoqlari ta'lim jarayonining muhim negizi bo'lib, yoshlarning yangi axborotlarga bo'lgan talablarini qondirishga xizmat qilmoqda.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya olayotgan katta va maktabga tayyorlov guruhlarida aynan 5–7 yoshli bolalar tarbiyalanadi. Ulardagi intellektual salohiyatni shakllantirishning boshlang'ich davri ham xuddi shu yoshdan boshlanadi aynan shu sababli hozirgi kunda maktabgacha ta'limda multimedia ta'limiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Barkamol avlodni voyaga yetkazishda zamonaviy o'qitish metodlari, innovatsion texnologiyalar, multimedia vositalarining o'rni va roli benihoya kattadir. Pedagogik texnologiya va pedagog mahorati va pedagog tajriba bilan bir qatorda, interfaol metodlar, multimedia vositalari barkamol avlodni bilimli, yetuk malakaga ega bo'lishlarini ta'minlaydi. Zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonini multimedia vositalari asosida tashkil etishga alohida ahamiyat berilyapti.

Multimedia vositalariga, birinchi navbatda, elektron darsliklar, kompakt disklar, video-audio tasmalar, turli taqdimotlar kiradi. MTTda raqamli vositalaridan foydalanishdagi masalalardan yana biri ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirish metodikasini ishlab chiqish, unga mos ishlanmalar yaratish hamda amaliyotga joriy qilish zarurligidir. Multimedia ta'lim vositasining afzaliklari qanday va biz multimedia ta'limni qanday qilib maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qo'lashimiz mumkin degan savol paydo bo'lishi tabiiydir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimediani turli xil mashg'ulotlarda qo'lash mumkin. Masalan, tabiat bilan tanishtirishda, elementar matematik ta'savurlarini shakllantirishda hamda xorijiy tilda mashg'ulotlarini tashkil etishda multimedia vositalari yuqori natijalar beradi. Mashg'ulot jarayoni bolalarni zeriktirib qo'ymaydi va ularni mashg'ulotga bo'lgan qiziqishlarini yanada ham ko'proq oshirishda keng imkoniyatlarni yaratib beradi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida multimediani qo'llashdan ko'zlangan maqsad bolalarga qisqa vaqt ichida ko'proq va samarali ta'lim berishdan iboratdur. Hozirgi vaqtda bolalarning kompyuter va gadjetlarga qiziqishlari juda yuqori. Shu tufayli pedagoglar ulardan tog'ri va unumli foydalanib, bolalarni yo'naltiri, qiziqishlaridan kelib chiqan holda ta'lim tashkil etilsa, bolalarning

qiziqishlari yanada ham ortadi. Masalan, bolalarga multimedia ta'limidan foydalanib ularga til o'rgatish mashg'ulotlarni qiziqarli qilib tashkil etish mumkin. Ayniqsa, turli ranglardan foydalangan holda bolalarning ta'savuri kengaytirib, ularning diqqatini tortish, ularning tilga bo'lgan qiziqishlarini yanada ortirish mumkin. Jumladan, bolalarda fasilar to'grisida tasavvurlarini shakllantirishda qo'l keladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida raqamli vositalariga asoslangan kompyuterli ta'limning asosiy maqsadlaridan birinchisi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashdan iboratdir. Shuning uchun mashg'ulot shakli, mazmuni, o'tkazish metodikasi va baholash mezonini ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Ikkinchidan, ba'zi MTTlarda kompyuterlar bilan ta'minlangan bo'lsa-da, ulardan ta'lim-tarbiya jarayonida foydalanish metodikasi ishlab chiqilmagan. Shuning uchun, MTT sharoitida kompyuterdan ta'lim-tarbiya jarayonida foydalanish metodikasini ishlab chiqish dolzarb masalalardan hisoblanadi. Yuqorida ta'kidlanganidek, mashg'ulot mobaynida raqamli vositalaridan foydalanganda u yoki bu materialni o'rganishda vaqtni tejash hisobiga ta'lim mazmuni chuqurlashtiriladi va kengaytiriladi.

Bolalarda bahor fasli haqidagi tushunchalarni shakllantirishda bahor faslini ko'rsatish bilan birgalikda undagi yashilik, daraxtlar va gularning rangi, bahor faslida nishonlanadigan bayramlarni havola qilish imkoniyati mavjud. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tayyorlov guruhida multimediali mashg'ulotlarni olib borish maktabga tayyorlash jarayonida tasavvurlarini boyitadi, ularning talim faoliyati to'g'risidagi tasavvurlarini shakllantiradi natijada ta'lim jarayonidagi qiyinchiliklarni yengib o'tishlari uchun zamin tayyorlaydi, shu bilan birga bolalarning inovatsion texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmasi multimedia ta'limini tashkil qilish orqali shakllantirib boriladi. Shuningdek, multimedia ta'limidan zamonaviy, inovatsion ta'limning bir shakli sifatida mashg'ulotlar jarayonida to'g'ri foydalanish maktabgacha ta'limda faoliyat olib borayotgan tarbiyachilarning ham inovatsion texnologiyalardan foydalanish bo'yicha ko'nikma va malakalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Multimedia va gipermedia texnologiyalari kuchli taqsimlangan ta'lim resurslarini birlashtiradi, ular bolani idroki shakllanishi va namoyon bo'lishi uchun muhitni ta'minlaydi. Multimedia va telekommunikatsiya texnologiyalari tizimda prinsipial jihatdan yangi uslubiy yondashuvlarni ochadi. Multimedia - zamonaviy texnik va dasturiy vositalardan foydalangan holda interaktiv dasturiy ta'minot nazorati ostida vizual va audio effektlarning o'zaro ta'siri, ular matn, ovoz, grafik, fotosuratlar, videolarni bitta raqamli tasvirda birlashtiradi. Kompyuter o'yinlari tarbiyalanuvchilarning ushbu qiziquvchanlik xususiyatini oshiradi. Natijada, ularning aqliy rivojlanishi shakllana boradi. Multimediali kompyuter o'yinlari tarbiyalanuvchilarning qiziquvchanlik xususiyatini oshirishi quyidagilar asosida namoyon bo'ladi:

1) ekranda ko'rsatiladigan o'yin obyektiga animatsiya samarasi berilgan bo'lishi va ular doimiy ravishda harakatlanib, jilolanib turishida;

2) tovushda;

3) musiqada;

4) animatsiyada;

5) multifikatsiyada;

O'yin davomidagi ushbu "kompyuterli" psixologik-pedagogik ta'sirlar yosh bolalarning faqat qiziquvchanlik xususiyatini oshiribgina qolmasdan, balki bilim olishga bo'lgan ishtiyoqini ham oshiradi. Yuqorida keltirilgan ma'lumotlardan ma'lum bo'ldiki, maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni tarbiyasini shakllanishida axborot texnologiyalari ya'ni, multimedialardan foydalanish uni MTTlarda samarali qo'llash hozirgi kunning asosiy masalalaridan biri hisoblanadi. Multimedia vositalarini tayyorlash va bolalarning kompyuter savodxonligini shakllantirish metodikasi shaxsiy kompyuterlar raqamli vositalarining asosiy texnik vositasi hisoblanadi.

MTTlarning ta'lim-tarbiya jarayonida foydalanishda qo'shimcha vositalar - kompakt disklar, turli xil taqdimotlar, slaydlar va hokazolar talab etiladi. Multimedia vositalaridagi ta'lim-tarbiya materiallari dinamik xarakterga ega bo'lib, ular animatsiya bilan berilgan bo'ladi. Ta'lim tizimida foydalanib kelinayotgan an'anaviy ko'rgazmali materiallar statik xarakterga ega. Masalan, tarbiyachi A harfini an'anaviy usulda o'rgatish mobaynida, bolaga uning qog'ozdan yoki kartondan yasalgan shaklini ko'rsatadi (statik vosita). Multimedia vositasida ko'rsatilganda A harfi kompyuter (monitor) ekranida tebranib, bolalarning diqqatini o'ziga jalb etadi (dinamik vosita). Hozirgi kunda turli xil multimediali ta'lim vositalarini ishlab chiqish va ularni ta'lim-tarbiya jarayoniga tatbiq etish jadal rivojlanayapti. MTTlarda ta'lim-tarbiya jarayonida ulardan foydalanish metodikasi to'liq ishlab chiqilmagani uchun tarbiyachi-pedagoglar multimedia vositalarini raqamli vositalari sifatida qabul qilmoqdalar. Kezi kelganda shuni ham ta'kidlab o'tish kerakki, multimedia vositalarini ishlab chiqaruvchi maxsus muassasadan tashqari, har bir MTT tarbiyachilarining o'zlari tayyorlashi mumkin bo'lgan dasturli va rolli multimedia vositalarini

qo'llash mumkin. Diskdan foydalanib, o'rganiladigan materialni bosqichlar bo'yicha to'la, ba'zi hollarda alohida elementlarini ko'rish mumkin, zarur bo'lganda material qayta namoyish etiladi., rasmlar, grafiklar ham joylashtirilgan bo'ladi. Raqamli vositalarining didaktik vositalari ta'limning didaktik talablariga to'la mos keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abduqodirov A.A. Pedagoglar malakasini oshirishda masfali o'qish metodikasi //Axborot kommunikatsiya texnologiyalari dasturiy pedagoglar va muammolarni va yordamni yaratish: tajriba va muammolar //Il.- uslub.konf.mat..(23 iyun, 2004 yil) . – T., 2004. -8-15 bet.

2. Aripov M. Informatika va axborot texnologiyalari asoslari. – T.: Universitet, 2001. -361 b.

3. Abdullaeva S. Ekologik tarbiya vazifalari // Maktabgacha ta'lim. – T.: 2008 yil.-180 b.

4. Bikbaeva N.U., Umarova T. Bolalarning elementar matematik voqealarni. – Toshkent: Uz.PFITI, 1995 y. 10.Boymurodov N. Amaliy psixologiya. – T.: Yangi asr avlodi, 2008. -313 b

Internet

1. <https://saarj.com/wp-content/uploads/paper/ACADEMICIA/2021/FULLPDF/ACADEMICIA-OCTOBER2021/10.352%2C%20Turdiyev%20Azamat%20Gayratovich.pdf>

2. <https://caajsr.uz/storage/app/media/volume-1-issue-1.pdf>